

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2023-05-10

Närvarande: Justitierådet Mahmut Baran, f.d. justitierådet Mari Andersson och justitierådet Stefan Reimer

Hemliga tvångsmedel – effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott

Enligt en lagrådsremiss den 5 april 2023 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.,
3. lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål,

4. lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,
5. lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,
6. lag om ändring i lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder,
7. lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Sophie Blomgren, Johanna Spanne och Staffan Uhlmann.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Allmänt

I 2 kap. 6 § regeringsformen föreskrivs att var och en är gentemot det allmänna skyddad mot undersökning av brev och andra förtroliga försändelser samt mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller andra förtroliga meddelanden. Utöver detta är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Av 2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen följer att detta skydd får begränsas endast för att tillgodose ett ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. En begränsning får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar.

I artikel 8 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna anges att

var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Inskränkningar i åtnjutandet av rättigheten får endast göras med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter. Europakonventionen gäller som svensk lag. Av 2 kap. 19 § regeringsformen framgår att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

Bestämmelser om skydd för privat- och familjeliv samt den personliga integriteten finns även i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (rättighetsstadgan eller stadgan). Av artikel 7 följer att var och en har rätt till respekt för sitt privatliv och familjeliv och sina kommunikationer. I artikel 8 finns bestämmelser om rätten till personuppgifter och om användningen av dessa uppgifter.

Stadgan är tillämplig på alla åtgärder som EU-institutionerna vidtar och medlemsstaterna ska följa den när de tillämpar och genomför unionsrätten. Det innebär att rättigheterna i stadgan endast måste iaktas vid tillämpningen av nationell lagstiftning som genomför unionsrätten och nationell lagstiftning som omfattas av unionsrättens tillämpningsområde. I artikel 52.1 anges i vilken utsträckning inskränkningar får göras i de fri- och rättigheter som erkänns i stadgan. Utgångspunkten är att sådana inskränkningar endast får göras genom lag och ska vara förenliga med det väsentliga innehållet i fri- och rättigheterna. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, endast göras om de är nödvändiga och svarar mot ett allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter.

I svensk rätt begränsas skyddet mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller andra förtroliga meddelanden genom följande tvångsmedel. Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning. I en förundersökning används dessa tvångsmedel i brottsutredande syfte eller för att en rättegång ska kunna genomföras. De regleras huvudsakligen i 27 kap. rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning. Användningen av dem förutsätter att det finns en konkret brottsmisstanke som är föremål för förundersökning och, med vissa undantag, endast när det finns en utpekad person som är skäligen misstänkt för ett brott.

Under vissa förutsättningar får de hemliga tvångsmedlen användas redan i underrättelseverksamhet och då i syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet (preventiva tvångsmedel). Den grundläggande regleringen om de preventiva tvångsmedlen finns i lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott (preventivlagen), lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet (inhämtningslagen) och lagen om hemlig dataavläsning.

I nu aktuell lagrådsremiss föreslås bestämmelser som ytterligare inskränker det skydd och de rättigheter som ges genom regeringsformen, Europakonventionen och rättighetsstadgan. Till att börja med ska tillämpningsområdet för de hemliga tvångsmedlen – såväl de brottsutredande som de preventiva – utvidgas till att omfatta flera brottstyper genom införande av nya brottskataloger och tillägg till befintliga sådana samt straffvärdesventiler vid flerfaldig brottslighet. I sistnämnda fall ska tvångsmedlen få användas om det är flera brott och det samlade straffvärdet överstiger en viss nivå.

I dag är det – under vissa förutsättningar – möjligt att använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och motsvarande hemlig dataavläsning samt hemlig kameraövervakning för att fastställa vem som skäligen kan misstänkas för ett brott. I remissen föreslås att denna möjlighet utvidgas till att omfatta hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssningsuppgifter. När det särskilt gäller hemlig rumsavlyssning och hemlig kameraövervakning föreslås vidare att ett beslut – vid sidan av en plats – ska kunna knytas till en skäligen misstänkt person. På så sätt ska en person kunna övervakas när han eller hon rör sig mellan olika platser.

Särskilt om unionsrätten och myndigheters tillgång till datalagrade uppgifter

Bestämmelser om elektroniska kommunikationsnät och elektroniska kommunikationstjänster finns i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation, LEK. Syftet med lagen är bl.a. att enskilda och myndigheter ska få tillgång till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/1972 av den 11 december 2018 om inrättande av en europeisk kodex för elektronisk kommunikation genom vilket inrättas ett harmoniserat ramverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster.

Lagring och annan behandling av uppgifter om trafik över elektroniska kommunikationsnät och användaruppgifter för brottsbekämpande ändamål regleras i 9 kap. LEK. I 19 § anges att ett företag som tillhandahåller elektroniska kommunikationsnät eller kommunikationstjänster ska lagra uppgifter som är nödvändiga för att spåra och identifiera kommunikationskällan, slutmålet för kommunikationen, datum, tidpunkt och varaktighet för

kommunikationen, typ av kommunikation, kommunikationsutrustning samt lokalisering av mobil kommunikationsutrustning vid kommunikationens början och slut.

Det handlar om en generell reglering av lagring av nämnda uppgifter om de genereras eller behandlas vid telefonitjänst eller hantering av meddelanden via mobil nätanslutningspunkt eller internetåtkomst. Av 21 § följer att uppgifter som lagrats får behandlas för att lämnas ut bl.a. enligt 27 kap. 19 § rättegångsbalken, dvs. för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. De brottsbekämpande myndigheterna kan få tillgång till de lagrade uppgifterna även med stöd av reglerna om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation i rättegångsbalken, bestämmelser i inhämtningslagen och preventivlagen. Lagringstiderna är differentierade beroende på vilken typ av uppgift det är fråga om (22 §).

Bestämmelserna i 9 kap. LEK genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/58/EG av den 12 juli 2002 om behandling av personuppgifter och integritetsskydd inom sektorn för elektronisk kommunikation (direktiv om integritet och elektronisk kommunikation).

Syftet med direktiv 2002/58/EG är att säkerställa ett likvärdigt skydd för grundläggande fri- och rättigheter, i synnerhet rätten till integritet, vid behandling av personuppgifter inom sektorn för elektronisk kommunikation samt möjliggöra fri rörlighet för dessa uppgifter inom gemenskapen. Direktivet i sig har inte något brottsbekämpande syfte. Däremot innehåller artikel 15.1 i direktivet bestämmelser som under vissa förutsättningar möjliggör nationella undantag av den principiella skyldigheten att säkerställa konfidentialiteten för elektronisk kommunikation och därmed tillhörande uppgifter om det sker för vissa angivna ändamål, bl.a. brottsbekämpande ändamål.

Lagring av trafik- och lokaliseringssuppgifter i sig utgör dels ett undantag från förbudet i artikel 5.1 i direktiv 2002/58/EG för andra personer än användarna att lagra dessa uppgifter, dels ett ingrepp i de grundläggande rättigheter till respekt för privatlivet och skydd av personuppgifter, vilka är stadfästa i artikel 7 respektive artikel 8 i stadgan, oberoende av om de uppgifter som avser privatlivet är av känslig art eller ej eller om de berörda har fått utstå eventuella olägenheter på grund av ingreppet (målen C-511/18, C-512/18 och C-520/18, *La Quadrature du Net* m.fl., punkt 115).

En tolkning av artikel 15.1 i direktiv 2002/58/EG, mot bakgrund av artiklarna 7, 8, 11 och 52.1 i rättighetsstadgan, innebär att det måste uppställas krav på att det ska röra sig om grov brottslighet eller förebyggande av allvarliga hot mot allmän säkerhet, för att brottsbekämpande myndigheter ska kunna få tillgång till vissa trafik- eller lokaliseringssuppgifter oberoende av hur lång tid myndigheterna får tillgång till de lagrade uppgifterna och oberoende av omfattningen och arten av de uppgifter som omfattas av denna tidsperiod (mål C-746/18, *Prokuratuur*, punkt 45). Möjligheten att göra undantag från de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs i artiklarna 5, 6 och 9 i direktivet kan inte motivera att undantaget från den principiella skyldigheten att säkerställa konfidentialiteten för elektronisk kommunikation och därmed tillhörande uppgifter, och i synnerhet från det förbud mot lagring av sådana uppgifter som uttryckligen föreskrivs i artikel 5 i direktivet, blir huvudregeln (*La Quadrature du Net* m.fl. punkt 111).

Det bör tilläggas att uttrycket grov brottslighet vid tillämpningen av undantaget enligt artikel 15.1 i direktiv 2002/58/EG torde ha en unionsrättslig innebörd. Det innebär att det har en självständig innebörd som inte nödvändigtvis överensstämmer med den betydelse den har enligt lagstiftningen eller den uppfattning som råder i respektive medlemsstat.

I lagrådsremissen föreslås som framgått en omfattande utvidgning av de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att använda hemliga tvångsmedel.

Av remissen kan utläsas att det förhållandet att en brottstyp typiskt sett är svår att utreda har haft en icke obetydlig inverkan vid bedömningen av om den ska upptas i katalogen, se t.ex. övervägandena i remissen, s. 102, 104 f., 108 och 122. Det har bl.a. anförts att vissa brott är särskilt svårutredda eftersom de typiskt sett begås i en miljö där det råder en tystnadskultur.

Vidare har bedömningarna av vilka brottstyper som ska tas upp i brottskataloger såvitt gäller brottstyper som framstår som mindre allvarliga eller i gränsfall inte baserats på ett allsidigt underlag utan bygger i stor utsträckning på framställningar eller önskemål där effektivitetsaspekterna i brottsbekämpningen är framträdande.

Beträffande brottskataloger ges i remissens allmänmotivering några utgångspunkter utifrån bl.a. unionsrätten (s. 105). Det förs dock inte några konkreta resonemang kring unionsrätten med avseende på de olika brottstyperna, se t.ex. övervägandena rörande de olika brottstyperna i remissen, s. 106–112.

Det sagda innebär att brottstyper som enligt unionsrätten kan anses vara av mindre allvarlig art kan komma att tas upp i de kataloger genom vilka tillämpningsområdet för de hemliga tvångsmedlen utvidgas. Den principiella skyldigheten att säkerställa konfidentialiteten för elektronisk kommunikation får därmed i de delarna en underordnad betydelse.

Mot den ovan angivna bakgrunden anser Lagrådet att delar av utvidgningen av tillämpningsområdet för de hemliga tvångsmedlen riskerar att anses som oförenliga med unionsrätten.

Lagrådet utvecklar närmare sin syn beträffande de enskilda delarna av det utvidgade tillämpningsområdet i anslutning till de berörda lagrummen.

Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

27 kap. 18 a §

I paragrafen regleras när hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får användas i de fall det finns en skäligen misstänkt person. I den nuvarande regleringen krävs för dessa fall – med undantag för de s.k. Säpobrotten i nuvarande punkterna 2–7 som har samband med rikets säkerhet – att det för brottet inte är föreskrivet lägre straff än fängelse i två år eller att brottets straffvärde kan antas överstiga fängelse i två år. Det råder med andra ord vad som skulle kunna benämnas som en tvåårsnorm.

I förslaget utvidgas tillämpningsområdet i flera avseenden. Dels tillförs en lång rad nya brott i brottskatalogen med lägre straffvärde än två års fängelse, dels införs en ny straffvärdeventil gällande flerfaldig brottslighet.

De nya brotten i brottskatalogen varierar i straffvärdehänseende. I många fall är minimistraffet fängelse sex månader eller i några fall fängelse ett år. Det gäller bland annat grovt dataintrång (sex månader), grovt sexuellt övergrepp (ett år), sexuellt övergrepp mot barn (sex månader), grovt utnyttjande av barn för sexuell posering (sex månader), utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling (sex månader), grovt sexuellt ofredande mot barn (sex månader), grovt bedrägeri (sex månader) och grovt barnpornografibrott (ett år) samt grovt penningtvättsbrott (sex månader) och näringspenningtvätt, grovt brott (sex månader).

Men många andra brottstyper som förs in i den utvidgade brottskatalogen har inget minimistraff föreskrivet, varför allmänna fängelseminimum (fängelse 14 dagar) utgör den nedre gränsen. Det gäller bland annat utnyttjande av barn för sexuell posering och sexuellt ofredande av barn av normalgraden, där det numera finns grova brott med ett minimistraff om fängelse sex månader och där de brott av normalgraden som kan bli aktuella för tillämpningen därför i praktiken kommer att ha straffvärden som motsvarar någon eller några månaders fängelse, även om straffskalan sträcker sig upp till fängelse i två år.

Det gäller också brottet kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte och normalgraden av brottet skyddande av brottsling, där straffskalan är böter eller fängelse i högst två år men där bötesbrotten är särskilt undantagna. Dessa brott på fängelsenivå kan knappast heller i praktiken motsvara annat än högst någon eller några månaders fängelse rent straffvärdemässigt. Påföljden i dessa fall kommer dessutom normalt bestämmas till en icke frihetsberövande påföljd.

Avvikelsen från "tvåårsnormen" blir därför i dessa fall avsevärd. Det ter sig enligt Lagrådets mening som synnerligen tveksamt om det någonsin är proportionerligt att använda ett så pass integritetsingripande tvångsmedel som hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation i dessa fall.

Det kan också ifrågasättas om de brottstyper som nu berörts utgör "grov brottslighet" i den mening som krävs enligt unionsrätten. I det sammanhanget kan som exempel nämnas att "grov brottslighet" i Europaparlamentets och rådets direktiv 2016/681/EU av den 27 april 2016 om användningen av passageraruppgifter (PNR-uppgifter) för att förebygga, förhindra, upptäcka, utreda och lagföra terroristbrott och grov brottslighet (PNR-direktivet) definieras som brott som anges i direktivets bilaga vilka kan leda till minst tre års

fängelse enligt medlemsstatens nationella rätt (artikel 3.9), jfr prop. 2018/19:86 s. 64. Inget av de nyss berörda brotten uppfyller ett sådant krav. Se vad som i övrigt anförs i den delen i det inledande avsnittet.

Mot bakgrund av det anförda förordar Lagrådet att det införs en "golvregel" för de brott som omfattas av den utvidgade brottskatalogen och som innebär att det alltid krävs att straffvärdet för de i brottskatalogen särskilt utpekade brotten kan antas överstiga fängelse i sex månader. Med en sådan ordning kan vissa brott av normalgraden, där det finns ett grovt brott med ett minimistraff om fängelse sex månader, lämpligen tas bort ur brottskatalogen.

Liknande invändningar skulle kunna anföras beträffande den föreslagna straffvärdeventilen för flerfaldig brottslighet. Också i denna situation skulle det kunna övervägas någon form av "golvregel" för straffvärdet som innebär att de enskilda brotten i den flerfaldiga brottsligheten inte sett för sig själva är alltför lindriga. Samtidigt ställs här krav på att det ska vara fråga om "häktningsgrundande brott" (brott med minst ett års fängelse i straffskalan). Detta sammantaget med att det också krävs att vart och ett av brotten ska utgöra ett led i en brottslighet som utövas i organiserad form eller systematiskt, gör att kravet på att det måste röra sig om tillräckligt allvarlig brottslighet kan anses nöjaktigt tillgodosett.

27 kap. 18 b §

I paragrafen regleras när hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får användas för att utröna vem som är skäligen misstänkt för brottet eller brotten som förundersökningen avser. I denna situation finns det med andra ord ingen utpekad person som tvångsmedlet kan riktas mot. Syftet är i stället att utröna vem som

skäligen kan misstänkas för brottet. Det är därför ofrånkomligt att tvångsmedlet måste riktas mot en mer obestämbart krets av personer där integritetsriskerna för tredje man allmänt sett är högre.

Som en följd av de högre integritetsriskerna är huvudregeln att det ska röra sig om brott där straffvärdet motsvarar fängelse fyra år eller mer. Det rör sig med andra ord om en "fyraårsnorm" som motsvarar vad som annars gäller som förutsättningar för att kunna bevilja hemlig rumsavlyssning.

På motsvarande sätt som i 18 a § utvidgas tillämpningsområdet genom en särskild brottskatalog där straffvärdet för vissa särskilt utpekade brott understiger "fyraårsnormen". Vad som sagts beträffande 18 a § ovan gör sig gällande med än större styrka beträffande denna paragraf, eftersom det är fråga om en avvikelse från "fyraårsnormen".

Det finns i det sammanhanget särskild anledning att peka på följderna av regleringen i punkten 10. Genom denna görs nästintill samtliga punkter i brottskatalogen i 18 a §, som i grunden bygger på en tvåårsnorm, till en del av brottskatalogen i 18 b §, som i grunden bygger på en fyraårsnorm. Det finns heller ingen "golvregel" som knyter an till straffvärdeventilerna i 18 a § (straffvärde om fängelse i två år) av det slag som utredningen föreslog beträffande vissa brott som grovt sexuellt övergrepp, grovt bedrägeri (med hjälp av elektronisk kommunikation), grovt penningtvättsbrott och näringspenningtvätt, grovt brott.

En golvregel av det slag som Lagrådet nyss förordat beträffande 18 a § skulle för dessa fall få läggas betydligt högre och som lägst innebära att straffvärdet för de särskilt utpekade brotten kan antas överstiga fängelse i ett år. Undantag bör dock, liksom i dag såvitt gäller hemlig rumsavlyssning, göras beträffande spioneribrottslighet

(jfr 27 kap. 20 d § andra stycket 2 och 3). Det kan även finnas skäl att överväga ett undantag för andra SÄPO-brott och vissa sexualbrott mot barn.

Lagrådet avstyrker att förslaget i denna del (punkt 10) läggs till grund för lagstiftning, om det inte införs någon golvregel eller motsvarande reglering.

Beträffande punkt 10 kan vidare följande noteras. Punkten hänvisar inte till punkt 1 i andra stycket i 18 a §, dvs. ett brott för vilken det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år. Det innebär en risk att vissa brott i straffvärdeintervallet fängelse två år till fängelse fyra år inte omfattas av regleringen, trots att motsvarande brottstyper med lägre straffvärden omfattas såsom särskilt utpekade brott. Detta bör ses över i det fortsatta lagstiftningsarbetet. Lagrådet vill i det sammanhanget särskilt peka på att brottet grov utpressning inte omfattas trots att utpressning omfattas av möjligheten till hemlig avlyssning.

27 kap. 19 a §

I paragrafen regleras när hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas mot någon som är skäligen misstänkt för brott. Huvudregeln är att det måste röra sig om brott där det i straffskalan är föreskrivet minst sex månaders fängelse (punkt 1). Med hänvisning till tidigare terminologi råder med andra ord en "sexmånadersnorm". Det saknas en särskild s.k. straffvärdeventil, men i en brottskatalog pekas vissa särskilda brott ut som inte har ett minimistraff om fängelse i sex månader. Det rör sig om dataintrång, narkotikabrott och narkotikasmuggling.

I punkt 5 görs därutöver en hänvisning till brottskatalogen i 18 a § andra stycket punkterna 2–18, som gäller hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation. I punkterna 7 görs en hänvisning till

punkterna 20 och 21 i 18 a § andra stycket. Hänvisningarna medför att samma typ av brott som kan ligga till grund för det mer ingripande tvångsmedlet hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation kommer att ingå i brottskatalogen för beslut om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 19 a §, vilket är följdriktigt eftersom ett beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation alltid medför rätt också till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation.

Den utvidgade brottskatalogen som skapas genom hänvisningarna kommer emellertid i flera fall att inkludera brott med ett minimistraff om sex månaders fängelse, dvs. brott som redan omfattas av regleringen med stöd av huvudregeln i punkten 1. Här kan som exempel nämnas grovt dataintrång, grovt bedrägeri och grovt sexuellt ofredande av barn. Den dubbelreglering som härigenom förekommer leder till att regelverket blir svåröverskådligt och inte alldeles lätt att tillämpa.

27 kap. 19 b §

I paragrafen regleras när hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas i syfte att utröna vem som skäligen kan misstänkas. Regleringen bygger, liksom nuvarande bestämmelse, på en tvåårsnorm. Som tidigare anförts i yttrandet gällande 18 b § innebär det förhållandet att tvångsmedlet måste riktas mot en mer obestämbar krets av personer att integritetsriskerna för tredje man allmänt sett är högre. De högre integritetsriskerna för med sig att straffvärdet för de brott som ska kunna läggas till grund för ett beslut om tvångsmedlet bör sättas högre än vad som gäller enligt 19 a §.

Tvåårsnormen framgår särskilt av hänvisningarna till 18 a § andra stycket punkterna 1 och 20. Samtidigt innebär hänvisningarna till 18 a § andra stycket punkterna 2–19 att samma brottskatalog som i

19 a §, med dess sexmånadersnorm, trots vad som nyss sagts om integritetsriskerna kommer att gälla också för beslut om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 19 b §.

Förutsättningarna för att få till stånd ett beslut om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation när det finns en skäligen misstänkt person kommer således vad gäller brottskatalogen till stor del att sammanfalla med de fall där tvångsmedlet syftar till att utröna vem som skäligen kan misstänkas. En sådan ordning framstår som inkonsekvent och svårbegriplig. Den är inte heller förenlig med huvudregeln eller normen som tydligt pekar på att brottskatalogen i 19 b § tar sikte på brott med betydligt högre straffvärden än de fall som omfattas av 19 a §. En rimligare ordning vore att införa någon form av straffvärdeventil eller golvregel som innebär att straffvärdet för de brott som avses i 19 b § åtminstone uppgår till fängelse i sex månader eller däröver.

27 kap. 20 b §

I paragrafen regleras när hemlig kameraövervakning får användas. Liksom i dag ska samma förutsättningar som vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation gälla. Med andra ord råder en tvåårsnorm. Utvidgningen av brottskatalogen och införandet av en straffvärdeventil för flerfaldig brottslighet i 18 a § får alltså genomslag även för hemlig kameraövervakning. De synpunkter på brottskatalogen som Lagrådet lämnat avseende 18 a § gäller därför även för hemlig kameraövervakning.

Tillstånd till hemlig kameraövervakning ska enligt huvudregeln i andra stycket avse en viss plats. I det nya tredje stycket införs en möjlighet att i stället knyta den hemliga kameraövervakningen till den skäligen misstänkte personen, om det föreligger särskilda skäl.

Mot bakgrund av att det har rått viss osäkerhet i rättstillämpningen om hur en viss plats ska kunna avgränsas och utifrån hur de som kan bli föremål för tvångsmedlet anpassar sitt beteende för att undvika att bli föremål för kameraövervakning har Lagrådet inga invändningar mot att den nya möjligheten införs. Det är emellertid viktigt att möjligheten att knyta den hemliga kameraövervakningen till en skäligen misstänkt person även i praktiken blir en undantagsmöjlighet som används först när huvudregeln om kameraövervakning av en viss plats svårligen kan användas.

Vad som nyss sagts är av särskild betydelse eftersom beslut om den närmare användningen av hemlig kameraövervakning och placering av utrustning enligt tredje stycket huvudsakligen kommer att ske i samband med verkställigheten. Det är därför särskilt viktigt att integritetsvillkoren i tillståndsbesluten utformas med tillräcklig precision och tydlighet, men också att användningen av den nya möjligheten blir föremål för tillsyn och uppföljning av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden inom ramen för dess tillsynsverksamhet.

Av det nya tredje styckets sista mening framgår att de tekniska hjälpmedel som används vid kameraövervakning aldrig får placeras på en plats som skyddas mot intrång. I författningskommentaren anges att med detta avses samma slags intrångsskyddade platser som anges i 25 a §. Om inte något annat följer av de villkor som gäller för tillståndet och det bedöms proportionerligt är det dock tillåtet att rikta övervakningen mot en intrångsskyddad plats. Det är alltså tillåtet att från luften eller med en kamera som placeras på en allmän plats kameraövervaka det som sker exempelvis på en intrångsskyddad tomt eller i en bostad.

I 20 f § finns ett förbud mot att använda hemlig rumsavlyssning på s.k. fredade platser, bl.a. redaktionslokaler och advokatkontor. I lagrådsremissen föreslås att ett beslut om hemlig rumsavlyssning

ska kunna avse en person i stället för en plats. Det föreslås därför att förbudet mot att avlyssna fredade platser utökas till att omfatta avlyssning genom riktning av utrustning mot sådana platser. Oavsett var utrustningen placeras ska det alltså inte vara tillåtet att fånga upp ljud från en fredad plats.

Enligt ett nytt tredje stycke i 25 a § får ett tillträdestillstånd inte avse en sådan plats som anges i 20 f § första stycket, dvs. en fredad plats. Det innebär att en kamerautrustning inte får placeras på en sådan plats. Det föreslås däremot – till skillnad från vad som föreslås gälla för hemlig rumsavlyssning – inte något förbud i lag mot att rikta en kamera mot en plats av det slaget, t.ex. en redaktionslokal. Detta skiljer sig inte från vad som idag gäller. Det är nämligen inte heller idag förbjudet i lag att en kamera, som efter en tillståndsprövning placerats på en plats nära en fredad plats, riktas mot den fredade platsen.

I ett tillstånd till kameraövervakning som avser en plats ska det anges vilken plats tillståndet gäller. Frågan om var den hemliga kameraövervakningen ska ske och mot vilka platser den får riktas blir då föremål för rättens prövning. Det torde vara så gott som uteslutet att det inom ramen för en sådan prövning skulle medges att kameran får riktas mot en fredad plats.

När ett beslut avser en person i stället för en plats blir frågan om vilka platser en kamera ska kunna riktas mot en verkställighetsåtgärd som ska hanteras av en polisman. Kameran skulle då kunna riktas mot en fredad plats, t.ex. av misstag eller tidsbrist, när åtgärden utförs.

Det anförda innebär att det finns en ökad risk för att en fredad plats kan komma att bli föremål för hemlig kameraövervakning genom riktning av utrustningen när beslutet avser en misstänkt person i stället för en eller flera platser. Mot denna bakgrund och för att

markera vikten av att en fredad plats inte i något fall får övervakas genom riktningskamera förordar Lagrådet att det införs ett förbud som är lika långtgående som förbudet mot hemlig rumsavlyssning av fredade platser.

27 kap. 20 c §

I paragrafen regleras när hemlig kameraövervakning får användas i syfte att utröna vem som skäligen kan misstänkas för ett brott. Denna möjlighet finns redan i dag, men är begränsad till att platsen endast får avse brottsplatsen eller en nära omgivning till en sådan plats. Någon ändring föreslås inte i detta hänseende. Även om integritetsriskerna för tredje man kan antas vara högre när det inte finns någon skäligen misstänkt person är platsen som får övervakas inskränkt till att avse bara själva brottsplatsen eller en nära omgivning till en sådan plats. Det finns därför inga invändningar mot att tvångsmedlet kan användas i motsvarande fall som hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 18 a §.

Utvidningen av brottskatalogen och införandet av en straffvärdeventil för flerfaldig brottslighet i 18 a § får dock genomslag även för hemlig kameraövervakning enligt denna paragraf. De synpunkter på brottskatalogen som Lagrådet lämnat gällande 18 a § gäller därför även för hemlig kameraövervakning i syfte att utröna vem som är skäligen misstänkt för brottet.

27 kap. 20 d §

I paragrafen regleras när hemlig rumsavlyssning får användas. Det rör sig om brott med ett straffminimum om fängelse fyra år eller som kan antas ha ett straffvärde som överstiger fyra år. Med andra ord råder en fyraårsnorm. I en särskild brottskatalog utvidgas tillämpningsområdet, men endast till att avse spioneri eller andra former av spioneribrottslighet. I denna del görs ingen ändring.

I en ny punkt 6 införs en straffvärdeventil för flerfaldig brottslighet uppbyggd på motsvarande sätt som 18 b § punkt 13, där det bl.a. krävs att vart och ett av brotten som ingår har ett minimistraff om fängelse sex månader. Beträffande hemlig rumsavlyssning finns det dock till skillnad mot i 18 b § ingen utvidgning av brottskatalogen till att avse andra brott, som inte uppfyller fyraårsnormen, annat än avseende vissa spioneribrott. I lagrådsremissen har det således upprätthållits den tidigare ståndpunkten att hemlig rumsavlyssning bör bedömas som ett tvångsmedel som är mer ingripande i integritetshänseende än hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation. Som en följd av detta synsätt bör det kunna övervägas om det inte i straffvärdeventilen för flerfaldig brottslighet enligt denna punkt bör föreskrivas att de ingående brotten har ett straffvärde som kan antas överstiga fängelse i ett år (jfr vad Lagrådet anför angående 18 b §).

27 kap. 20 e §

I paragrafen regleras mot vem hemlig rumsavlyssning får användas (första stycket) och att det i normalfallet krävs att tillståndet avser en viss plats (andra stycket).

I ett nytt tredje stycke tillskapas en möjlighet, på motsvarande sätt som vid hemlig kameraövervakning, att knyta den hemliga rumsavlyssningen till den skäligen misstänkte personen, om det föreligger särskilda skäl.

Mot bakgrund av att det har rått viss osäkerhet i rättstillämpningen om hur en viss plats ska kunna avgränsas och utifrån hur de som kan bli föremål för rumsavlyssningen anpassar sitt beteende för att undvika att bli föremål för avlyssning har Lagrådet, liksom beträffande hemlig kameraövervakning, inga invändningar mot att den nya möjligheten införs. Det är emellertid i detta fall än viktigare

än vid hemlig kameraövervakning att möjligheten att knyta den hemliga rumsavlyssningen till en skäligen misstänkt person även i praktiken blir en undantagsmöjlighet som används först när huvudregeln om rumsavlyssning av en viss plats svårligen kan användas.

Vad som nyss sagts är av särskild betydelse eftersom beslut om den närmare användningen av hemlig rumsavlyssning och placering av utrustning enligt tredje stycket huvudsakligen kommer att ske i samband med verkställigheten. Det gäller bland annat sådana förutsättningar som att utrustningen måste placeras så att avlyssningen endast får riktas mot en plats där det finns särskild anledning att anta att den skäligen misstänkte kommer att uppehålla sig och att den inte får riktas mot någon annans stadigvarande bostad än den misstänktes.

Som tidigare har anförts utgör hemlig rumsavlyssning många gånger det mest integritetsingripande hemliga tvångsmedlet som kan tillgripas. Det måste därför säkerställas att integritetsvillkoren i tillståndsbesluten verkligen utformas med tillräcklig precision och tydlighet samt att användningen av den nya möjligheten blir föremål för noggrann tillsyn och uppföljning av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden inom ramen för dess tillsynsverksamhet.

27 kap. 23 a §

I paragrafen regleras när överskottsinformation från användning av hemliga tvångsmedel får användas. Ändringarna innebär att överskottsinformation får användas utan särskilda begränsningar för ett annat ändamål – bl.a. för annat än brottsbekämpande ändamål – än det som legat till grund för åtgärden. Dock krävs det alltid beslut av åklagare.

Borttagandet av de nuvarande användningsbegränsningarna när det gäller uppgifter om ett annat brott ligger i linje med de i svensk rätt grundläggande processuella principerna om fri bevisföring och fri bevisprövning. Det är emellertid fråga om en relativt stor förändring av den nuvarande ordningen, särskilt vad avser överskotts-information från hemlig rumsavlyssning.

Kravet på beslut av åklagare och den nya dokumentationsskyldighet som följer av förslaget till 35 § sammantaget med möjligheterna till tillsyn av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden ger, såvitt kan bedömas, i de allra flesta fall en tillräcklig garanti för att tillämpningen kommer att hålla sig inom rimliga och proportionerliga ramar för olika brottsbekämpande ändamål.

När det gäller andra ändamål än brottsbekämpande framstår emellertid den nya prövningsordningen som diskutabel. Det kan röra sig om vilka ändamål som helst, t.ex. fiskala ändamål eller andra ändamål av offentlighetsrättslig karaktär. I dessa fall har inte åklagaren samma naturliga roll som beslutsfattare. Det skulle vara betydligt rimligare att för dessa fall koppla in en domstol i beslutsprocessen.

Lagrådet förordar mot denna bakgrund att det för andra ändamål än brottsbekämpande ska krävas att domstol beslutar om användningen av överskottsinformationen. Lämpligen sker detta efter det att åklagaren har begärt rättens prövning på motsvarande sätt som vid vissa fall av husrannsakan (jfr 28 kap. 4 § rättegångsbalken). Det kan dock vara rimligt att åklagaren även beslutar i fall av mycket brådskande karaktär, t.ex. där det föreligger fara för att barn far illa.

Enligt författningskommentaren gäller proportionalitetsprincipen användningen av överskottsinformationen och ska beaktas av den som beslutar om användningen. I 27 kap. 1 § tredje stycket finns en proportionalitetsbestämmelse, som endast gäller vid beslut om själva

tvångsmedlet. Det skulle kunna tolkas så att proportionalitetsregeln inte gäller i övrigt vid tillämpningen av bestämmelserna i kapitlet. Lagrådet har dock ingen annan uppfattning än att proportionalitetsprincipen, även utan uttrycklig reglering, gäller för beslut om användning av överskottsinformation. Det förhållandet att proportionalitetsprincipen har reglerats i 1 § och ofta regleras särskilt i samband med tvångsmedel kan vara ägnat att leda till oklarheter. Frågan bör uppmärksammas i den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet.

27 kap. 35 §

I paragrafen, som är ny, införs en dokumentationsskyldighet avseende beslut och åtgärder om hemliga tvångsmedel. Bestämmelserna om dokumentationsskyldighet är ett viktigt komplement till olika rättssäkerhetsgarantier och är också av stor betydelse för att möjliggöra den tillsyn som Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden ska företa.

Enligt sin lydelse är det endast beslut och åtgärder om hemliga tvångsmedel som omfattas av dokumentationskravet. I författningskommentaren anges dock att åtgärder som gäller användning av överskottsinformation *kan behöva* dokumenteras. Lagrådet anser att sådana åtgärder bör omfattas av dokumentationsskyldigheten. I den fortsatta beredningen bör det därför klarläggas att beslut om överskottsinformation alltid ska omfattas av dokumentationsskyldigheten. Detta kan ske t.ex. genom att orden "beslut och åtgärder om tvångsmedel" i lagtexten ersätts med "beslut och åtgärder som rör hemliga tvångsmedel", vilket ligger i linje med utredningens förslag.

Ikraftträdande- och övergångsregler

Enligt punkten 1 träder lagen i kraft den 1 oktober 2023. I punkten 2 har det tagits in en övergångsregel angående överskottsinformation. Det saknas emellertid en övergångsregel avseende vad som gäller för ett tillstånd som har beslutats före ikraftträdandet, men som ännu inte har löpt ut. För tydlighetens skull bör detta regleras, varför Lagrådet föreslår att det ska tas in ytterligare en övergångsregel, som kan lyda t.ex. så här.

Äldre föreskrifter gäller fortfarande för tillstånd som har beviljats före ikraftträdandet.

Förslaget till lag om ändring i lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

Allmänt

Preventivlagen innebär att hemliga tvångsmedel får användas i syfte att förhindra att brott kommer till stånd. Preventiva tvångsmedel har hittills endast kunnat användas för brott som utreds av SÄPO eller som annars är av sådant slag att de måste ses som påtagligt systemhotande (jfr t.ex. nuvarande 1 § punkt 7 som avser allvarliga våldsbrott som begås i syfte att påverka offentliga organ eller som riktar sig mot journalistisk verksamhet).

Förslagen i lagrådsremissen innebär att preventiva tvångsmedel ska utvidgas till att mera allmänt kunna användas för att förhindra synnerligen allvarlig våldsbrottslighet, allvarlig narkotikabrottslighet samt allvarlig vapenbrottslighet och allvarlig brottslighet gällande brandfarliga och explosiva varor.

Eftersom det är fråga om en påtaglig förändring av möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel av integritetsinskränkande slag i det brottsbekämpande arbetet, måste det säkerställas att regelsystemet

präglas av tillräckligt robusta rättssäkerhetsgarantier och uppfyller grundläggande rättsstatliga principer. Det måste också säkerställas att den utvidgade möjligheten att använda preventiva tvångsmedel är försvarlig utifrån proportionalitet, effektivitet och ändamål. Dessutom måste det grundläggande syftet att förhindra brott upprätthållas. Preventiva tvångsmedel ska inte kunna användas för sådana mera allmänna underrättelseändamål som kartläggning och informationsinhämtning rörande brottslig verksamhet.

Vad som nyss sagts ställer krav på hur regelsystemet är uppbyggt. Dessutom måste säkerställas att regelsystemet och uppföljningen så långt möjligt präglas av transparens och spårbarhet. Eftersom det rör sig om integritetskränkande åtgärder mot personer som inte är misstänkta för något konkret brott krävs därutöver att intresset av att förhindra allvarlig brottslighet genom att åtgärderna vidtas klart uppväger de men som de kan innebära för den enskilde. Åtgärderna ska vidare vara nödvändiga för att uppnå det syftet och någon annan mindre ingripande åtgärd ska inte kunna vidtas i stället.

1 a §

Paragrafen reglerar förutsättningarna för de utvidgade möjligheterna till preventiva tvångsmedel.

Enligt punkten 1 krävs att det föreligger en påtaglig risk för att viss allvarlig brottslig verksamhet av särskilt utpekad slag kommer att utövas inom en organisation eller grupp.

Som framgår av författningskommentaren menas med påtaglig risk att det finns en viss sannolikhet för att den befarade risken ska förverkligas. Risken ska med andra ord framstå som närliggande och konkret utifrån de faktiska omständigheter som riskbedömningen vid beslutstillfället vilar på. Kravet på påtaglig risk för viss brottslig

verksamhet är i överensstämmelse med de krav som uppställs redan i gällande rätt och föranleder inget särskilt yttrande av Lagrådet.

Förutsättningen att den påtagliga risken ska avse att den brottsliga verksamheten kommer att utövas inom en organisation eller grupp syftar till att motverka och hindra brott som begås inom ramen för organiserad brottslighet eller annars i kriminella nätverk. Uttrycket "organisation eller grupp" används redan i nuvarande 1 § andra stycket. Det har medvetet gjorts vitt och mer obestämt utifrån att kriminella organisationer, grupperingar och nätverk inte sällan är löst sammansatta och föränderliga. Det gäller särskilt för brott inom den s.k. gängmiljön. Lagrådet har viss förståelse för detta, men då är det samtidigt viktigt att övriga avgränsningskriterier på ett rimligt sätt kompenserar för den oklarheten.

I punkt 2 anges som förutsättning att det kan befaras att den person som det hemliga tvångsmedlet ska rikta sig mot tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen genom att medvetet främja denna verksamhet. Även uttrycket "främja" är vitt och kan, i likhet med medverkansregleringen i 23 kap. 4 § brottsbalken, innefatta en lång rad åtgärder av olikartat slag, ibland även av tämligen bagatellartad natur.

Med detta sagt bör avgränsningsrekvisitet "befaras", som i sig är ett lågt ställt krav, förstärkas och lämpligen ändras till "särskilt kan befaras" eller något motsvarande uttryck så att personen som tvångsmedlet riktas mot med stor sannolikhet kan antas tillhöra organisationen eller gruppen och att det också med visst fog kan bedömas att just den personen kommer att medvetet främja den brottsliga verksamheten som innefattar de allvarliga brott som avses i paragrafen.

Vilka brott som ingår i brottskatalogen (punkterna a–e) har varit föremål för kritiska synpunkter under remissförfarandet från relativt många remissinstanser, särskilt vad gäller narkotikabrottsligheten. Frågan om vilken brottslighet som ska tas med i brottskatalogen har emellertid särskilt övervägts av regeringen i lagrådsremissen. Utifrån de skäl som angetts har Lagrådet, som konstaterar att det endast är fråga om allvarlig eller synnerligen allvarlig brottslighet som har klara kopplingar till brott som begås i den s.k. gängmiljön, inga ytterligare synpunkter i denna del.

6 §

I paragrafen föreskrivs att beslut om preventiva tvångsmedel ska fattas av domstol.

Som Lagrådet tidigare anfört måste det säkerställas att regelsystemet och uppföljningen så långt möjligt präglas av transparens och spårbarhet. Den tillsyn som Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden ska utföra är en viktig pusselbit i detta hänseende. Det är därför särskilt viktigt att nämnden i ett tidigt skede får kännedom om beslut om preventiva tvångsmedel och därigenom får reella möjligheter att följa upp och kontrollera dessa beslut.

Mot denna bakgrund föreslår Lagrådet att det i preventivlagen införs en bestämmelse om att rätten skyndsamt ska underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden när det fattats ett beslut enligt 1 a § (jfr 21 § lagen om hemlig dataavläsning). Bestämmelsen kan lämpligen införas som ett nytt stycke i 6 § eller som en egen paragraf.

12 §

I paragrafen regleras användningen av överskottsinformation från preventiva tvångsmedel.

Ändringarna innebär att överskottsinformation får användas utan särskilda begränsningar för ett annat ändamål än det som legat till grund för åtgärden. Dock krävs det alltid beslut av åklagare.

Borttagandet av de nuvarande användningsbegränsningarna när det gäller uppgifter om ett annat brott är som framgått av resonemangen kring motsvarande bestämmelse i rättegångsbalken i linje med de i svensk rätt grundläggande processuella principerna om fri bevisföring och fri bevisprövning. Det är emellertid fråga om en relativt stor förändring av den nuvarande ordningen där det krävs att det rör sig om brott enligt nuvarande 1 § eller brott där det i straffskalan är föreskrivet fängelse tre år eller däröver. I dag är det inte alls tillåtet att använda överskottsinformationen för andra ändamål än utredningen av brott.

Det finns också en risk för att överskottsinformation från preventiva tvångsmedel, som används redan i underrättelseskedet, är mer omfattande och, eftersom den person som tvångsmedlet är riktat mot inte är misstänkt för något konkret brott, är förknippad med särskilda integritetsrisker ur ett medborgarperspektiv.

Det hänvisas till de resonemang och överväganden som Lagrådet tidigare fört gällande behandlingen av överskottsinformation enligt förslaget till 27 kap. 23 a § rättegångsbalken. När det gäller användningen av överskottsinformation från preventiva tvångsmedel för andra ändamål än för utredningen av brott är det ännu tydligare än avseende motsvarande reglering i rättegångsbalken att det inte är tillräckligt med beslut av åklagare. Det krävs alltså enligt Lagrådets mening att domstol fattar dessa beslut.

Lagrådet förordar mot denna bakgrund att det för andra ändamål än för utredningen av brott ska krävas att domstol beslutar om användningen av överskottsinformationen. Lämpligen sker detta

genom att åklagaren hänskjuter frågan om användningen av överskottsinformation till den domstol som beslutat i ärendet. En sådan reglering kan förslagsvis tas in i ett nytt andra stycke enligt följande.

Om ändamålet är annat än utredning av brott ska åklagaren hänskjuta frågan till prövning av rätten. Prövningen ska ske hos den domstol som beslutat om tillstånd till tvångsmedlet.

Första stycket bör i så fall också som en följd av det nya föreslagna andra stycket ändras enligt följande.

Åklagare får besluta att uppgifter som kommit fram vid användning av tvångsmedel enligt denna lag får användas för *utredningen av annat brott* än det som har legat till grund för tillståndet.

19 §

I paragrafen regleras dokumentationsskyldigheten avseende preventiva tvångsmedel.

När det gäller beslut om användningen av överskottsinformation hänvisas till de synpunkter och överväganden som Lagrådet framfört i yttrandet gällande motsvarande bestämmelse i förslaget till 27 kap. 35 § rättegångsbalken.

Förslaget till lag om ändring i lagen om hemlig dataavläsning

4 §

Paragrafen reglerar tillstånd till hemlig dataavläsning som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter. Lagrådet hänvisar till vad som sagts avseende 27 kap. 18 a § rättegångsbalken.

4 a §

I ett nytt fjärde stycke införs en möjlighet att knyta hemlig dataavläsning som gäller kameraövervakningsuppgifter till den skäligen

misstänkte personen i stället för till en viss plats, om det föreligger särskilda skäl. Det hänvisas till vad som sagts avseende motsvarande bestämmelse i 27 kap. 20 b § rättegångsbalken.

4 b §

Paragrafen reglerar tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssningsuppgifter för att utröna vem som skäligen kan misstänkas. Det hänvisas till vad som sagts avseende motsvarande bestämmelse i 27 kap. 18 b § rättegångsbalken.

5 §

Paragrafen reglerar tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter för att utröna vem som skäligen kan misstänkas. Det hänvisas till vad som sagts avseende motsvarande bestämmelse i 27 kap. 19 b § rättegångsbalken.

6 §

Paragrafen reglerar tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller rumsavlyssningsuppgifter och i ett nytt fjärde stycke införs en möjlighet att knyta tillståndet till den skäligen misstänkte personen i stället för till en viss plats. Det hänvisas till vad som sagts avseende motsvarande bestämmelser i 27 kap. 20 d och 20 e §§ rättegångsbalken.

I femte stycket som motsvarar nuvarande tredje stycket anges att hemlig dataavläsning enligt första stycket aldrig får användas på en plats dit tillträdestillstånd enligt 13 § inte får beviljas. Det framgår av författningskommentaren att detta förbud även gäller om tillståndet enligt fjärde stycket avser den skäligen misstänkte i stället för en viss plats. Enligt Lagrådets mening blir lagtexten tydligare om orden

”hemlig dataavläsning enligt första stycket” ersätts med ”hemlig dataavläsning enligt denna paragraf”.

7 §

I paragrafen regleras tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller vid sådana förhållanden som kan ligga till grund för beslut om tvångsmedel enligt preventivlagen. Det hänvisas till vad som sagts avseende motsvarande bestämmelser i 1 a och 6 §§ preventivlagen.

Ikraftträdande- och övergångsregler

Det Lagrådet har framfört angående införande av en ny övergångsregel i förslaget till ändring i rättegångsbalken gäller även denna lag.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.